

A nyelvhasználattal kapcsolatos jogviták az Európai Unió Bírósága előtt

LEHÓCZKI BALÁZS

The question of whether Europe's linguistic diversity would not constitute an obstacle to the European integration arose already upon the creation of the European Communities.

On the one hand, linguistic borders can adversely affect the functioning of the single internal market as they may give rise to restrictions on the exercise of the fundamental freedoms. These restrictions can take different forms: EU citizens not mastering the languages of other countries may have difficulties in finding a job or setting up a business abroad, whilst some Member States set linguistic requirements capable of discouraging migrant workers or businesses from settling down in their territory. On the other hand, linguistic diversity raises also questions related to fundamental rights. As the EU law grants rights to and imposes obligations on the EU citizens, they can therefore legitimately expect to read its rules in their mother tongue. That is the reason why the EU law, including the case-law of the EU Courts, is available in all official languages. Likewise, it must be possible for the EU citizens to communicate in their mother tongue with the EU institutions. Assuring such a linguistic diversity is however a costly task, which is ultimately financed by the citizens. In some cases therefore, budget limits and practical reasons can make it necessary to introduce restrictions on the right to use any of the official languages, which is not easy for some Member States to accept.

Bevezetés

Az európai államok nyelvi sokszínűsége már az integráció kezdetétől fogva kérdéseket vetett fel annak működőképességével kapcsolatban. E kérdések egyrésztől gazdasági természetűek, hiszen a nyelvi határok létezése törésvonalat jelent az egységes belső piacon belül, esetenként korlátozva az alapszabadságok gyakorlását. E korlátozások többfélék lehetnek: egyrészt a más államok nyelvét nem megfelelő szinten beszélők csak nehézségekkel tudnak külföldön gazdasági tevékenységet végezni, másrészt pedig a befogadó államok éppen az államnyelvük bizonyos szintű ismeretének megkövetelését használhatják fel a migráns munkavállalók vagy vállalkozások letelepülésének megnehezítésére.

A nyelvi sokszínűség ténye alapjogi kérdéseket is felvet. Miután az uniós jogszabályok egy jelentős része közvetlenül jogokat és kötelezettségeket állapít meg az uniós polgárok számára, így azok joggal várhatják el, hogy az anyanyelvükön ismerhessék

meg azok tartalmát. Ezért van az, hogy a jogszabályok, továbbá az Európai Bíróság (a továbbiakban: Bíróság) legfontosabb döntései valamennyi hivatalos nyelven elérhetőek. Hasonlóképpen, az uniós polgárok számára lehetővé kell tenni, hogy az unió intézményeivel az anyanyelvükön kommunikálhassanak. A nyelvi sokszínűség ilyen szintű biztosítása azonban rendkívül költséges feladat, amelyet végső soron szintén a tagállamok polgárai finanszíroznak. Bizonyos esetekben ezért takarékosági vagy gyakorlati okokból szükség lehet a nyelvhasználathoz való jog korlátozására, amelynek mértéke azonban számos esetben vita tárgya.

Az alapszabadságok korlátozása nyelvi követelmények előírásával

Ügyvédek szabad mozgása

Luxemburgban a luxemburgi, a német és a francia is hivatalos nyelv, a korábbi nemzeti szabályok pedig megkövetelték e nyelveknek az ország területén ügyvédként tevékenykedni kívánó személyek általi ismeretét. E követelménynek nemcsak a Luxemburgban megszerezhető ügyvédi címre aspiráló jelölteknek kellett megfelelniük, hanem azoknak is, akik az ügyvédekre vonatkozó 98/5/EK irányelv alapján a származási országukban megszerzett szakmai címüket használva kívántak a nagyhercegségben ügyvédként dolgozni.

Egy brit ügyvéd, aki Luxemburgban szeretett volna praktizálni a hazájában megszerzett „barrister (ügyvéd)” cím alatt, megtagadta a luxemburgi ügyvédi kamara tanácsa előtti, nyelvismeretének ellenőrzését szolgáló szóbeli elbeszélgetésen való részvételt. Ennek következményeként a kamarai tanács megtagadta a nevének a bejegyzését a tagállamuk eredeti szakmai címét használva tevékenységüket gyakorló ügyvédek névjegyzékébe.

Az ügyvéd ezután a luxemburgi bíróságokhoz fordult, amelyek azt kérdezték a Bíróságtól, hogy a luxemburgi szabályozás összhangban van-e az említett irányelvvel. Ezzel egyidejűleg az Európai Bizottság is kötelezettségszegési eljárást indított a nagyhercegség ellen az uniós bírák előtt.

A Bíróság szerint¹ a luxemburgi jog vitatott rendelkezései ellentétesek az uniós joggal. Az irányelv alapján ugyanis az ügyvédeknek joguk van a tevékenységüket bármely tagállamban állandó jelleggel, eredeti szakmai címük használatával gyakorolni, nyelvi ismereteik előzetes ellenőrzése nélkül. Mindazonáltal cserébe azért, hogy a tagállamok lemondanak ezen ellenőrzésről, az ügyvédeknek olyan szakmai-etikai szabályokat és kötelezettségeket kell tiszteletben tartaniuk, amelyek garantálják a jogalanyok védelmét és a hatékony igazságszolgáltatást. E kötelezettségek között szerepel többek között az, hogy az ügyvéd nem vállalhat olyan ügyet, amelyhez olyan nyelvi ismeretekre van szükség, amelyeknek nincs birtokában.

1 A Bíróságnak a C-506/04. sz. Wilson és a C-193/05. sz. Bizottság kontra Luxemburg ügyekben 2006. szeptember 19-én hozott ítéletei.

Az uniós polgár joga nevének az anyanyelve szerinti használatára

A lengyel nemzetiségű, de litván állampolgárságú Małgorzata Runiewicz lengyel nevének a litván hatóságok a litván írásmód szerint Malgożata Runevičként anyakönyvezték. A nő később Lengyelországba költözött, és ott házasságot kötött egy lengyel állampolgárral, Łukasz Paweł Wardynnal. A vilniusi anyakönyvi hivatal által kiállított házassági anyakönyvi kivonatban a Łukasz Paweł Wardyn nevet Łukasz Paweł Wardyn alakban írták át, vagyis a litván írásmód szabályainak megfelelően. A házastárs neve Malgożata Runevič-Vardyn alakban szerepel, vagyis az átíráshoz kizárólag a litván betűket használták.

A nő kérelmet nyújtott be a vilniusi anyakönyvi hivatalhoz aziránt, hogy a születési anyakönyvi kivonatában szereplő családi nevét és utónevét Małgorzata Runiewicz-re, a házassági anyakönyvi kivonatban szereplő családi nevét és utónevét pedig Małgorzata Runiewicz-Wardynra módosítsák. Mivel e kérelmet elutasították, a házaspár keresetet indított a litván bíróságok előtt, amelyek azt kérdezték a Bíróságtól, hogy ellentétes-e az uniós joggal az a tagállami szabályozás, amely előírja, hogy a tagállam által kiállított anyakönyvi okmányokban a természetes személyek családi nevét és utónevét a hivatalos nemzeti nyelv szerinti írásmódnak megfelelő alakban kell átírni.

A Bíróság az ítéletében² megállapította, hogy ha valamely uniós polgár más tagállamba költözik, és ezt követően házasságot köt e másik állam állampolgárával, az a tény, hogy a származási helye szerinti tagállam által kiállított anyakönyvi okmányaiiban a házasságkötés előtt viselt családi nevét és az utónevét csak az utóbbi tagállam nyelvének betűivel lehet módosítani és átírni, nem alkalmas arra, hogy visszatartsa az uniós polgárt a szerződésben számára elismert szabad mozgáshoz való jog gyakorlásától.

A házaspár azon kérelmét illetően, hogy a litván házassági anyakönyvi kivonatban módosítsák Ł. P. Wardyn családi nevének a felesége leánykori családi nevéhez csatolt alakját (Vardynról Wardynra), a Bíróság nem zárja ki, hogy e módosítás megtagadása hátrányokkal járhat az érintettek számára. Mindazonáltal e megtagadás csak akkor minősül a szerződésben elismert szabadságok korlátozásának, ha az érintettek számára adminisztratív, szakmai vagy magánjellelű, „jelentős hátrányokkal” járhat.

Ł. P. Wardyn aziránti kérelmét illetően, hogy a litván házassági anyakönyvi kivonatban írják át az utóneveit a lengyel írásmód szabályainak megfelelő alakban, a Bíróság megjegyzi, hogy a litvánra átírt alak annyiban tér el a lengyeltől, hogy elhagyja a litván nyelvben nem használatos diakritikus jeleket. E tekintetben a Bíróság megállapítja, hogy a mindennapi életben számos helyzetben elhagyják a diakritikus jeleket technikai okok (például az egyes informatikai rendszerekkel szükségszerűen együtt járó objektív kényszerítő körülményekkel összefüggő okok) miatt. Következésképpen a Bíróság kimondta, hogy nem minősül a szerződésben az uniós polgárok számára elismert szabadságok korlátozásának az, ha megtagadják a más tagállam állampol-

2 A Bíróságnak a C-391/09. sz. Runevič-Vardyn és Wardyn ügyben 2011. május 12-én hozott ítélete.

gárságával rendelkező uniós polgár házassági anyakönyvi kivonatának módosítását annak érdekében, hogy e kivonatban az említett polgár utónevei át legyenek írva diakritikus jelekkel.

Nyelvhasználati korlátozások a határon átnyúló jellegű munkaviszonyoknál

A Las-ügyben a Flamand Közösség (Belgium) által elfogadott azon szabálynak az uniós joggal való összhangját vizsgálták, amely kötelezővé teszi a holland nyelv használatát a munkavállalók és az olyan munkáltatók között létrejött munkaszerződések megszövegezésének tekintetében, amelyeknek az állandó telephelye Flandriában található. Az ilyen munkáltatókkal kötött és nem holland nyelven megszövegezett munkaszerződések a flamand jog értelmében semmisek.

A holland állampolgárságú és hollandiai lakhelyű A. Last 2004-ben „Chief Financial Officer”-ként alkalmazta egy antwerpeni (Belgium) székhelyű, de egy szingapúri multinacionális csoporthoz tartozó cég. A felek a munkaszerződést angolul kötötték meg.

A cég 2009-ben angol nyelvű levélben felmondott a férfinak, és a munkaszerződés alapján számított végkielégítést fizette ki számára. A. Las azonban jogi eljárást kezdeményezett a volt munkaadója ellen arra hivatkozva, hogy a munkaszerződés rendelkezései semmisek, mivel sértik a Flamand Közösségnek a nyelvhasználatról szóló rendeletét. A. Las elsősorban magasabb végkielégítést követelt a szerinte a munkaszerződés helyett alkalmazandó belga munkajog alapján.

Az ügyben eljáró belga bíróság azt kérdezte a Bíróságtól, hogy a Flamand Közösségnek a nyelvhasználatról szóló rendelete akadályozza-e a munkavállalók szabad mozgását az Európai Unióban.

A Bíróság megállapította,³ hogy a flamand szabályozás, mivel visszatartó hatást kelthet a más tagállamból származó, a holland nyelvet nem beszélő munkavállalók és munkáltatók tekintetében, korlátozza a munkavállalók szabad mozgását.

A korlátozás igazolhatóságával kapcsolatban a Bíróság kimondta, hogy a tagállamok hivatalos nemzeti nyelvének, illetve a munkavállalóknak azzal kapcsolatos védelme, hogy az anyanyelvükön ismerhessék meg a munkaviszonyukkal kapcsolatos okmányokat, olyan közérdeken alapuló kényszerítő indokoknak minősülnek, amelyek igazolhatják a munkavállalók szabad mozgásának korlátozását.

A nyelvhasználati korlátozás arányosságával kapcsolatban a Bíróság megállapította, hogy a határon átnyúló jellegű munkaszerződést megkötő felek nem beszélnek szükségszerűen a holland nyelvet. Az ilyen helyzetben a felek közötti szabad és egyértelmű egyetértés kialakítása megköveteli, hogy a felek az érintett tagállam hivatalos nyelvétől eltérő nyelven szövegezhessék meg a szerződésüket. A vitatott szabályozás a Bíróság szerint túlmegy azon, ami feltétlenül szükséges az említett, közérdeken alapuló kényszerítő indokokhoz kapcsolódó célkitűzések eléréséhez, tehát nem minősíthető arányosnak. Következésképpen a vizsgálat alá vont flamand rendelkezés sérti a munkavállalók szabad mozgását.

³ A Bíróságnak a C-202/11. sz. Las-ügyben 2013. április 16-án hozott ítélete.

Az uniós polgárok kizárása a nyelvhasználat terén a nyelvi kisebbségek tagjai számára biztosított előnyökből

Az olasz polgári bíróságok előtt kötelező az olasz nyelv használata. A nem olasz nyelven megszüvegezett iratokat semmisnek kell nyilvánítani. A többségében német ajkúak által lakott Bolzano megyében székhellyel rendelkező bíróságok tekintetében azonban eltérést enged az olasz jog: az itt lakóhellyel rendelkező olasz polgárokat megilleti a német nyelv használatának joga. Az eltérést engedő szabály célja a Bolzano megyei német nyelvű etnikai és kulturális kisebbség védelme.

A bolzanói regionális bíróság azt a kérdést terjesztette a Bíróság elé, hogy ellentétes-e az uniós joggal az, hogy kizárólag a Bolzano megyében lakóhellyel rendelkező olasz állampolgárokat illeti meg az a jog, hogy a helyi bíróságok előtt a német nyelvet használják.

A Bíróság azt a választ adta⁴ erre a kérdésre, hogy az olasz szabályozás ellentétes az állampolgárságon alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmával és az uniós polgárok számára biztosított szabad mozgáshoz való joggal.

Az olasz kormány azon érveléssel kapcsolatban, miszerint az eljárást megnehezítené, ha valamennyi uniós polgár használhatná a német nyelvet, a Bíróság rámutatott arra, hogy a Bolzano megyei bíróságok olaszul, illetve németül is egyaránt le tudják folytatni a bírósági eljárásokat. Azzal kapcsolatban, hogy e nyelvhasználati szabályok alkalmazása az uniós polgárookra Olaszország számára pótlólagos költségekkel járna, a Bíróság emlékeztetett arra, hogy pusztán gazdasági természetű indokokkal nem lehet az uniós jog által biztosított alapszabadságok korlátozását igazolni.

Az uniós jog megismerésére és az uniós intézményekkel való kommunikációra vonatkozó nyelvi szabályok

Az uniós jog valamennyi hivatalos nyelven való megismerhetőségének követelménye

Egy cseh borkereskedő céget a cseh vámhatóságok megbírságotk azért, mert a cég elmulasztotta egy bortermék vámtarifa-besorolásával kapcsolatos információk közlését. A szabálytalanságok egy részének tekintetében a bíróságot egy olyan uniós rendelet alapján szabták ki, amely az azok elkövetésének időpontjában még nem volt közzétéve cseh nyelven az Európai Unió Hivatalos Lapjában.

A bíróság kiszabásának jogosságát vitató cseh cég ügye a Bíróság elé került, amely kimondta,⁵ hogy az uniós jogból eredő és valamely tagállam nyelvén a Hivatalos Lapban még ki nem hirdetett kötelezettségek teljesítése nem várható el ezen állam polgáraitól és vállalkozásaitól. A Bíróság nem fogadta el azt az érvet, hogy a nemzetközi kereskedelemben üzletszerűen részt vevő cseh cégeknek a jogszabály más nyelvű válto-

4 A Bíróságnak a C-322/13. sz. Ruffel-ügyben 2014. március 27-én hozott ítélete.

5 A Bíróságnak a C-161/06. sz. Skoma-Lux ügyben 2007. december 13-án hozott ítélete.

zatai alapján tisztában kellett volna lennie a kötelezettségeivel, sem pedig azt, hogy a rendelet cseh nyelvű, nem hivatalos változata a szabálytalanságok elkövetésének időpontjában már elérhető volt az interneten.

Az unió tisztviselőinek kiválasztásánál alkalmazandó nyelvi szabályok

2007 februárjában és májusában az Európai Személyzeti Felvételi Hivatal (EPSO) versenyvizsga-kiírásokat tett közzé, amelyeket azonban egészében csak angolul, németül és franciául hirdették ki az Európai Unió Hivatalos Lapjában. A kiírás szerint a versenyvizsgán való részvétel feltételei közé tartozott az unió egy hivatalos nyelvének (főnyelv) alapos, illetve egy, a főnyelvtől eltérő és az angol, a német vagy a francia nyelv közül választott második nyelvnek a kielégítő ismerete. A versenyvizsga első két elemét képező tesztvizsgát és írásbeli vizsgát a jelölteknek a második nyelvükön kellett megírniuk.

Olaszország a versenyvizsga-kiírásokat megtámadta a Törvényszék előtt, azt kifogásolva, hogy azokat egészükben csak három hivatalos nyelven hirdették ki, továbbá, hogy a második nyelvet csak az angol, a német és a francia közül lehetett választani. Miután a Törvényszék elutasította⁶ a kereseteit, Olaszország a Bírósághoz fordult.

A Bíróság a fellebbezés vizsgálata során megállapította,⁷ hogy az Európai Unió nyelvi rendszere huszonhárom nyelvet ismer el az unió hivatalos nyelveként, illetve az uniós intézmények munkanyelveként. A Bíróság arra is emlékeztetett, hogy a Hivatalos Lapnak valamennyi hivatalos nyelven meg kell jelennie, továbbá, hogy az unió tisztviselőinek személyzeti szabályzata szerint az általános versenyvizsga-kiírásokat közzé kell tenni a Hivatalos Lapban. Következésképpen a vitatott versenyvizsga-kiírásokat egészükben közzé kellett volna tenni valamennyi hivatalos nyelven.

A második nyelv választásának korlátozásával kapcsolatban a Bíróság kimondta, hogy az szolgálati érdekből megengedhető lehet. A Bíróság szerint ugyanakkor az ilyen korlátozást tartalmazó szabályoknak világos, tárgyilagos és előre látható követelményeket kell előírniuk annak érdekében, hogy a jelöltek kellő időben megismerhessék a szükséges nyelvi elvárásokat, és a legjobb feltételek mellett készülhessenek fel a versenyvizsgákra.

Azonban az uniós intézmények sosem fogadtak el olyan követelményeket, amelyekkel a versenyvizsgák második nyelvének tekintetében a jelölteknek az unió valamennyi hivatalos nyelve közül választási lehetőségét korlátozták volna.

Az említett indokok miatt a Bíróság megsemmisítette a Törvényszék ítéletét, valamint a vitatott versenyvizsga-kiírásokat.

6 A Törvényszéknek a T-166/07. és T-285/07. sz. Olaszország kontra Bizottság egyesített ügyekben 2010. szeptember 13-án hozott ítéletei.

7 A Bíróságnak a C-566/10 P. sz. Olaszország kontra Bizottság ügyben 2012. november 27-én hozott ítélete.

Zárszó

A kérdéskör érzékenysége miatt eddig is szép számmal érkeztek nyelvhasználattal kapcsolatos ügyek Luxemburgba, és a jövőben is számítani lehet arra, hogy akár nyelvi alapjogokkal összefüggő viták kerülnek uniós jogi köntösbe csavarva a Bíróság vagy a Törvényszék elé.

Jó példa erre a Törvényszék előtt folyamatban lévő Izsák és Dabis ügy,⁸ amelyben a Székely Nemzeti Tanács két tagja azért fordult az uniós bírósághoz, mert a Bizottság elutasította az arra irányuló európai polgári kezdeményezésük bejegyzését, hogy az uniós kohéziós politikája kezelje kiemelt figyelemmel azokat a régiókat, amelyeket nemzeti, etnikai, vallási, nyelvi sajátosságok különböztetnek meg az őket körülvevő régióktól.

Erre az ügyre nagyban hasonlít a szintén a Törvényszék előtt indított Minority SafePack-ügy,⁹ amelyben az Európai Népcsoportok Föderaliztikus Uniója (többek között a Romániai Magyar Demokrata Szövetség támogatásával) azt kifogásolja a luxemburgi bírák előtt, hogy a Bizottság elutasította az Európai Unióban élő nemzeti és nyelvi kisebbségek védelmének, illetve kulturális és nyelvi identitásuk megőrzésének előmozdítása céljából benyújtott európai polgári kezdeményezésük bejegyzését.

A gazdasági témájú ügyek közül pedig a Bíróságnak kell hamarosan döntenie Spanyolország azon keresetéről,¹⁰ amelyben a dél-európai állam az egységes uniós szabadalmi rendszer nyelvi szabályainak az uniós jog diszkrimináció-mentességet előíró rendelkezéseivel való összhangját vitatja. Madrid elsősorban azt kifogásolja, hogy az egységes hatályú európai szabadalmak leírását csak angolul, németül vagy franciául lehet közzétenni.

8 A T-529/13. sz. Izsák és Dabis kontra Bizottság ügy.

9 A T-646/13 Minorité SafePack és társai kontra Bizottság ügy.

10 A C-147/13. sz. Spanyolország kontra Tanács ügy.